

ARVEAVGIFT¹

AP bruker den franske stjerneøkonomen Thomas Piketty som belegg for å beholde formuesskatten, men nevner ikke at Piketty var like opptatt av virkningen av arveavgift da han i sin bok Kapital og ideologi for tre år siden tok til orde for et ideologiskifte i retning av større utjevning.

SP holder kortene mot brystet. I forslaget til nytt partiprogram er ordet arveavgift ikke nevnt.

Rødt og SVs ønske om gjeninnføring av avgift på arv synes å ha små sjanser, selv om innstillingen fra skatteutvalget er "møtt med interesse" hos Frode Jacobsen.

Problemstillingen er som alltid preget av et enten/eller. Det er derfor behov for å analysere i håp om å finne mulige kompromisser – eller i det minste nye synsvinkler.

Motstanden mot arveavgift hviler historisk sett i hovedsak på to grunnleggende betraktninger. Den ene er eiendomsrettens eksklusive karakter, som utelukker andres inngrep i eller disposisjon over hva som er mitt. Den andre antatt følelsesmessige tilknytning mellom arving og arvelater.

Eiendomsrettens eksklusive karakter har særlig tilknytning til resultatet av egne henders arbeid, slik briten John Locke (1632-1704) begrunnet den. Den følelsesmessige tilknytningen mellom arving og arvelater, antas størst der kontakten antas å ha vært størst – som mellom foreldre og barn.

Skattlegging av arv skjer i to omganger. Verdsetting og konfiskering. Verdsettingen følger innarbeidede prinsipper, som det har stått liten strid om. I og med denne blir det mulig å dokumentere verdien av arven også for ettertiden. Konfiskeringen, statens andel av arven, har derimot vært varierende og gjenstand for diskusjon.

Et mulig politisk forlik kan derfor først tenkes dersom partene blir enige om arveavgiftens størrelse. Her er det ikke eiendomsretten som først og fremst bør utfordres, men den antatte følelsesmessige tilknytningen mellom arving og arvelater. Denne er vanligvis mindre mellom besteforeldre og barnebarn; enda mindre mellom oldeforeldre og oldebarn osv.

¹ Idéen ble kastet frem allerede på slutten av attenhundretallet og utviklet på 1920-tallet av hhv Ernest Solvey og Eugenio Rignano. Senere bragt frem i lyset av økonomene Guido Erreygers og Giovanni Di Bartolomeo i en artikkel i 2005. <https://www.researchgate.net/publication/24126886>

Forarbeidene til arveloven viser kun til at den følelsesmessige tilknytningen må kunne begrunne en generell antagelse om at "samhørighet og forpliktelse" mellom barn og foreldre gir grunnlag for "en fordeling av arven som i de fleste tilfeller oppfattes som fornuftig og rettferdig"². Storparten av arven følger derfor denne betraktningen i form av den såkalte pliktdelen, hvor det finnes etterkommere i rett nedstigende linje. I tillegg har ektefelle og samboer arverett etter loven. For øvrig står arvelater fritt til å disponere over formuen ved testament. Fremfor alt kan arvelater uanfektet lovens regler gi gaver av hvilken størrelse han eller hun vil til hvem de vil så lenge gaven blir effektivt i levende live.

En antatt "gradert" tilknytning mellom arving og arvelater avhengig av antall generasjoner mellom dem, bør kunne gi grunnlag for en tilsvarende gradering av arveavgiften. Antar man at oldeforeldre har hatt mindre kontakt med oldebarn enn foreldre med sine egne barn, er det ikke unaturlig også å anta at oldeforeldrene ikke vil ha like sterke eller bevisste forestillinger om hva som bør skje med arven etter dem den dagen både de selv, deres barn og også barnebarn, er borte.

Avgiftens størrelse bør derfor kunne øke proporsjonalt med antall generasjoner. Dette kan ivaretas ved å skille mellom den delen av arvelaters formue som ikke er opparbeidet på hans eller hennes egen hånd og den delen som arvelater selv har arvet. Skillet muliggjøres i utgangspunktet ved verdivurderingen ved hvert arvefall. Den delen av arven som stammer fra generasjonen foran, f.eks. besteforeldre kan dermed ilegges en høyere arveavgift enn arv etter foreldre. Eksempelvis kan arv etter foreldre være avgiftsfri, mens den delen av formuen som stammer fra oldeforeldre avgiftsbelegges 100 %. I tillegg kan selvsagt både bunnfradrag og progressive satser benyttes.

Tilsvarende verdivurderinger har vi hatt siden åttitallet ved skjevdelingsskifter mellom ektefeller.

I og med graderingen skjer et suksessivt beslag i midlene. For eksempel ble formue som stammer fra oldeforeldrene allerede avgiftsbelagt da arven ble gjort opp etter deres barn. Avgiften som ilegges arven etter oldeforeldrene

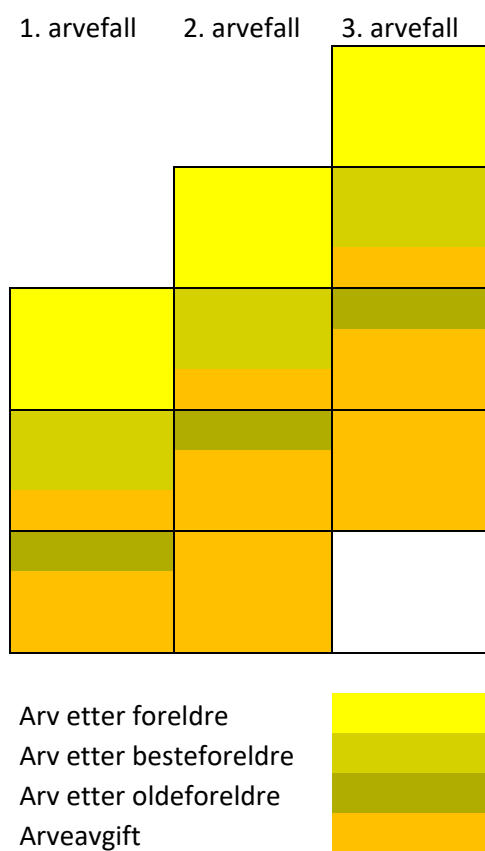
² "Reglene om arverett for barn, barnebarn og andre slektninger har som sitt viktigste formål å sikre at de personene som man antar at står arvelateren nærmest, også utpekes som arvelaterens arvinger etter loven (legalarveretten). Reglene skal gi en fordeling av arven som fremstår som fornuftig og rettferdig i flertallet av tilfellene." Prop 107 L 5.1

gjelder derfor kun den delen av formuen etter dem som gjenstår etter foregående arvefall.

Arveavgift kan dermed innføres med minimale virkninger for formue opparbeidet av nåværende generasjon. Til gjengjeld vil suksessive avgiftsoppgjør om ønskelig kunne medføre at inntil all arv tilføres det offentlige over tid.

En forenklet modell kan illustrere idéen:

Hver firkant er én generasjons formue.

Her er arv etter foreldre ikke avgiftsbelagt, mens avgiften er $\frac{1}{3}$ etter besteforeldre og $\frac{2}{3}$ etter oldeforeldre. Ved tredje arvefall vil det ikke være arv tilbake etter tippoldeforeldre.

Det er ikke tatt hensyn til verken progresjon eller bunnfradrag.

Vedlagt følger også en excelfil hvor satser m.m. kan manipuleres.